

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Побережець О.В., к.е.н., доцент, Кривенко І.В.
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Одеса, Україна)*

Розвиток ринкових відносин в Україні, активізація міжнародних економічних зв'язків, створення спільних підприємств з іноземними учасниками, інтернаціоналізація фінансових ринків, необхідність підвищення ефективності виробництва і забезпечення конкурентоспроможності продукції спонукають підприємства використовувати ті важелі розвинутої ринкової економіки, які вже довели свою ефективність і можуть бути з успіхом залучені до процесу виробництва, сприяючи зміцненню позиції на ринку суб'єктів господарювання та інтернаціоналізації господарських зв'язків. Серед таких важелів особливе місце займають нематеріальні активи.

Наявність нематеріальних активів, у якості ресурсів підприємства, сприяє збільшенню його ринкової вартості, підвищенню конкурентоздатності, та загалом суттєво впливає на покращення фінансових показників економічної діяльності підприємства.

На сьогодні в Україні не так багато підприємств, у балансі яких нематеріальні активи переважають над матеріальними. Однак, ті конкурентні переваги, що надають ефективно використані в господарському процесі нематеріальні активи зумовлюють тенденцію зростання інноваційно-орієнтованих підприємств.

Розвитку теорії і практики питань бухгалтерського обліку нематеріальних активів присвячені роботи В.Д. Андреева, А.В. Аяксєєвої, В.В. Бабича, М.Т. Білухи, С.Ф. Голова, А.М. Герасимовича, НІ. Дорош, В.І. Єфіменко, В.П. Завгороднього, В.Г. Лінника, В.В. Сопка, Н.В. й інших.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [1].

Права на всі об'єкти інтелектуальної діяльності охороняються згідно з положенням та нормами спеціального законодавства. Треба відмітити, що деякі правові норми законодавства її сфері охорони права інтелектуальної власності не погоджені між собою; часто один і той же об'єкт інтелектуальної власності попадає під регулювання двох (а іноді і більше) нормативно правових документів. При цьому можуть передбачатися різні обсяги правочинів, термінів дії виключних прав [3].

Проаналізувавши діюче законодавство України, можна виділити декілька рівнів нормативного регулювання обліку нематеріальних активів:

I - Податковий кодекс України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України; Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", Закон України "Про авторське право і суміжні права", Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" та інші законодавчі акти;

II - П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»; П(С)БО 14 «Оренда» та інші нормативно правові акти;

III - Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Інструкція я інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів; Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти;

IV-Наказ про облікову політику підприємства; Положення про бухгалтерію, посадові інструкції, графік документообігу, робочий план рахунків для обліку нематеріальних активів; наказ про проведення інвентаризації [3].

Перших три рівні регулюються на рівні держави і є обов'язковими для виконання усіма підприємствами та організаціями. При чому документи певного рівня не повинні перечин документам більш вищого рівня. Документи четвертого рівня формуються безпосередньо на підприємстві. В статті 8 Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зазначено, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу, а також підприємство самостійно визначає облікову політику та питання, які з цим пов'язані.

Складність обліку нематеріальних активів насамперед пов'язана з їхньою нематеріальністю: визначити термін служби і можливість отримання економічної вигоди від використання того, що не має матеріального втілення, як правило, досить складно.

Крім того, поняття «нематеріальні активи» об'єднує різні за природою об'єкти, багато з яких унікальні і не мають аналогів, що, у свою чергу, ускладнює класифікацію цього виду активів та інколи взагалі ставить під сумнів можливість віднесення об'єктів до складу нематеріальних активів [3].

Важливим є розуміння, що нематеріальні активи як економічна і облікова категорія характеризується такими основними взаємообумовленими і взаємопов'язаними компонентами, як:

відсутність матеріально-речовинної (фізичної) структури;

корисність в реалізації цілей по виробництву продукції (наданню послуг, виконанню робіт) і в управлінні самою фірмою (підприємством);

- перспективність отримання прибутку не тільки в даний момент часу, але і в майбутній період господарської діяльності.

Розходження в оцінці нематеріальних активів між П(С)БО і міжнародною практикою полягає щодо включення витрат на сплату процентів в первинну вартість нематеріальних активів. Зокрема, за міжнародною практикою бухгалтерського обліку в собівартість нематеріальних активів повинні включатися будь-які витрати на підготовку активу до використання за призначенням, які безпосередньо відносяться до нього.

Порівняння методики відображення операцій з нематеріальними активами в Україні за Планом рахунків і країнах з розвинутою ринковою економікою засвідчує істотні відмінності п національного рахівництва на рахунку 12 „Нематеріальні активи” і Міжнародних стандартів,

які передбачають ведення обліку на рахунках нематеріальних активів за їх видами: „Промислова власність”, „Інтелектуальна власність”, „Права користування природними ресурсами” тощо.

Отже, досягнення повноти та достовірності облікової інформації про нематеріальні активи можливе не тільки за допомогою рахунків обліку та діючих стандартів, але й за умови максимальної узгодженості законодавчого регулювання обліку та контролю об'єктів нематеріальних активів.

Потребує вирішення і проблема неповного відображення нематеріальних об'єктів в обліку. Необхідним є введення до складу нематеріальних активів тих об'єктів, які не обліковуються за національними стандартами бухгалтерського обліку.

Список літератури:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": [Електронний ресурс]: [затверджено наказом МФУ від 07.02.2013 № 73]. - Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [Текст]: [затверджено наказом МФУ від 18.10.1999 р. № 242]. — Х.: Курсор, 2008. - 292 с.
3. Сльозко Т.М. Організація обліку: Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 222 с.